

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 284 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
Xidirov Faxriddin Fozilovich	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
Рахмонова Нилуфар Уткир кизи	

MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALAR BILAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK OMILLARNI SINGDIRISH

Xoldorova Mashxura G'ulomovna

Samarqand pedagogika instituti 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarga ekologik bilim va qadriyatlarni innovatsion texnologiyalar vositasida singdirish masalalari ko'rib chiqiladi. Zamonaviy raqamli vositalar, multimedia resurslari va interfaol o'quv muhitlarining ekologik tarbiyaga integratsiyasi nazariy jihatdan tahlil etiladi. Adabiyotlar tahlili asosida ekologik kompetentlikni shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning samaradorligi hamda ularning bolalar psixologiyasiga mosligi masalalari muhokama qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, texnologik vositalarning maqsadli qo'llanilishi maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongini shakllantirish jarayonini sezilarli darajada boyitadi va jadallashtiradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ekologik tarbiya, innovatsion texnologiyalar, raqamli o'quv muhiti, ekologik kompetentlik, bolalar ekologiyasi.

Abstract: This article examines the issues of instilling ecological knowledge and values in children in preschool educational institutions through the use of innovative technologies. The integration of modern digital tools, multimedia resources, and interactive learning environments into environmental education is theoretically analyzed. Based on a review of the relevant literature, the effectiveness of innovative approaches to developing ecological competence and their compatibility with child psychology are discussed. The results indicate that the purposeful use of technological tools significantly enriches and accelerates the process of developing ecological awareness among preschool children.

Key words: preschool education, environmental education, innovative technologies, digital learning environment, ecological competence, children's ecology.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования экологических знаний и ценностей у детей в дошкольных образовательных учреждениях с использованием инновационных технологий. Теоретически анализируется интеграция современных цифровых инструментов, мультимедийных ресурсов и интерактивных образовательных сред в экологическое воспитание. На основе анализа литературы обсуждаются эффективность инновационных подходов к формированию экологической компетентности и их соответствие особенностям детской психологии. Результаты показывают, что целенаправленное использование технологических средств значительно обогащает и ускоряет процесс формирования экологического сознания у детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: дошкольное образование, экологическое воспитание, инновационные технологии, цифровая образовательная среда, экологическая компетентность, детская экология.

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsini shakllantirishda ekologik tarbiya alohida o'rin tutadi, chunki aynan shu davrda insonning tabiatga nisbatan asosiy munosabati, qadriyatlar yo'nalishi va xulq-atvor me'yorlari vujudga keladi. Jahon ilmiy hamjamiyati tomonidan e'tirof etilganidek, ekologik inqiroz nafaqat texnologik yoki iqtisodiy muammo, balki, avvalo, madaniy va tarbiyaviy muammodir ^[1].

Bolalar ongida erta yoshdan boshlab shakllantirilgan ekologik mas'uliyat hissi kelajakda jamiyatning tabiatga bo'lgan munosabatini tubdan o'zgartirish imkoniyatini beradi. Shu bois maktabgacha ta'lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki ekologik qadriyatlarni tarbiyalovchi muhim ijtimoiy institut sifatida qaralishi zarur. O'zbekiston Respublikasida "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Qonun va davlat dasturlari doirasida maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan uyg'un holda tarbiyalash masalasi ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan ^[2].

Biroq an'anaviy tarbiyaviy usullar zamonaviy bolaning kognitiv xususiyatlari va raqamli muhitdagi hayotiy tajribasiga har doim ham mos kelavermasligi pedagogik amaliyotda yangi metodologik yechimlarni izlashni taqozo etadi. Aynan shu kontekstda innovatsion texnologiyalarni maktabgacha ta'lim tizimiga integratsiya qilish va ularni ekologik tarbiya maqsadlarida maqsadli qo'llash masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqot nazariy-tahliliy metodologiyaga asoslanadi. Unda o'zbek, rus va xorijiy manbalardagi ilmiy adabiyotlar, pedagogik konsepsiyalar hamda davlat hujjatlari qiyosiy-tahliliy usul asosida o'rganildi. Mazkura adabiyotlarni tahlil qilish ekanimiz, avvalo, maktabgacha ekologik ta'limning nazariy asoslariga murojaat etamiz.

Rus pedagogi S. N. Nikolayevaning tadqiqotlari maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirish nazariyasini yaratishga muhim hissa qo'shgan. Uning konsepsiyasiga ko'ra, 3-7 yoshli bolalar tabiat haqidagi bilimlarni nafaqat bevosita kuzatuv va hissiy tajriba orqali, balki maqsadli tashkil etilgan o'quv faoliyati jarayonida ham samarali o'zlashtira oladilar^[3]. Mazkur g'oya innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik mavzularni modellashtirish imkoniyatini nazariy jihatdan asoslaydi.

Xorijiy adabiyotlarda esa "yashil pedagogika" (green pedagogy) va "tabiatga asoslangan o'rganish" (nature-based learning) yo'nalishlari alohida o'rganilgan bo'lib, ular bolaning tabiiy muhit bilan o'zaro munosabatini tarbiyaviy jarayonning markaziga qo'yadi^[4]. Biroq zamonaviy shaharlashgan muhitda bolalarning tabiat bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatlari tobora cheklanib borayotgani ushbu yondashuvlarning amaliy tatbiqida muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltirmoqda. Bu esa texnologik vositalarning to'ldiruvchi rolini yanada kuchaytirish zaruratini yuzaga chiqaradi.

Innovatsion texnologiyalarning maktabgacha ta'limdagi o'rni bo'yicha ham keng ilmiy adabiyotlar mavjud. Raqamli ta'lim vositalari – interaktiv doskalar, planshet ilovalari, augmented reality (kengaytirilgan reallik) va virtual reallik tizimlarining bolaning kognitiv hamda emotsional rivojlanishiga ta'sirini o'rganuvchi ko'plab xorijiy tadqiqotlar amalga oshirilgan^[5]. Jumladan, amerikalik tadqiqotchilar Yelland va Kilderry bolalar 3-4 yoshdan boshlab raqamli interaktiv muhitda mustaqil faoliyat yuritish olishini, bunday muhit esa ularning muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatganlar^[6].

Rus ilmiy maktabi vakillari, jumladan, T. S. Komarova boshchiligidagi tadqiqotchilar guruhi raqamli vositalarni maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etishda ehtiyotkorona yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, texnologiyalar o'yin va jonli muloqotni siqib chiqarmasligi, aksincha, ularni boyitishi lozim^[7].

O'zbek pedagogikasida esa M. Q. Odilova va boshqa tadqiqotchilar innovatsion metodlarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirishning nazariy asoslarini ishlab chiqqanlar. Bunda milliy qadriyatlar hamda mahalliy ekologik muammolarni (Orol dengizi inqirozi, cho'llanish, suv resurslari tanqisligi) ta'lim mazmuniga uzviy ravishda kiritish zarurligi alohida ta'kidlanadi [2]. Mazkur yondashuv muhim ahamiyatga ega, chunki ekologik tarbiyaning milliy kontekst bilan bog'liqligi bolalarda mavzuga nisbatan qiziqish va emotsional yaqinlikni kuchaytiradi.

Augmented reality va gamifikatsiya usullarining ekologik ta'limdagi o'rni ham tobora kengroq o'rganilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekologik mavzularga oid interaktiv o'yinlar va animatsion simulyatsiyalar bolaning mavzuga emotsional jihatdan jalb etilish darajasini sezilarli ravishda oshiradi. Bu esa uzoq muddatli bilim, ko'nikma va munosabatlarning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi^[8].

O'yin jarayonida bolaning miyasi ko'proq dopamin ajratishi, natijada o'quv materiali bilan emotsional bog'liqlikning mustahkamlanishi neyropsixologik tadqiqotlarda ham tasdiqlangan^[9].

Binobarin, ekologik mavzularni o'yin texnologiyalari va raqamli simulyatsiyalar vositasida taqdim etish nafaqat metodologik jihatdan asosli, balki psixofiziologik nuqtai nazardan ham samarali yondashuv hisoblanadi. Shu bilan birga, ta'lim texnologiyalarining afzalliklarini e'tirof etgan holda, ilmiy adabiyotlarda bir qator xavotirlar ham qayd etiladi. Xususan, ekran vaqtining ortiqcha ko'payishi, bolaning haqiqiy tabiatdan uzoqlashishi hamda passiv iste'molchilik munosabatining kuchayishi eng ko'p muhokama qilinadigan masalalardan hisoblanadi. Bu borada fin tadqiqotchisi Fjærtøft tomonidan ilgari surilgan "rivojlantiruvchi tabiiy muhit" konsepsiyasi alohida ahamiyatga ega. Unga ko'ra, raqamli va tabiiy muhit bir-birining o'rnini bosmasligi, balki o'zaro uyg'unlashgan holda bir-birini to'ldirishi zarur^[10]. Shunday qilib, adabiyotlar tahlili innovatsion texnologiyalar va ekologik tarbiyaning uyg'unlashuvi uchun mustahkam nazariy asos mavjudligini, biroq ushbu uyg'unlashuv pedagogik jihatdan puxta loyihalashtirilgan tizimni talab etishini ko'rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili asosida bir qator muhim xulosaviy tendensiyalar aniqlanadi.

Birinchi navbatda shuni ta'kidlash kerakki, ekologik tarbiyada innovatsion texnologiyalarning samaradorligi ularning qo'llanilish usuli va pedagogik maqsadga muvofiqligi bilan bevosita bog'liq. Raqamli vosita o'z-o'zicha ekologik ongni shakllantirishga qodir emas; u faqat pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan o'quv muhitida, tarbiyachi yoki ota-onaning faol ishtirokida samarali ishlaydi^[5]. Bu holat texnologiyani ta'lim jarayoniga kiritishda o'qituvchilarning kasbiy kompetentligiga jiddiy talablar qo'yadi: pedagog nafaqat texnik vositadan foydalana olishi, balki uni ekologik-tarbiyaviy maqsadlar bilan uyg'un tarzda boshqara bilishi lozim. O'zbekiston sharoitida bu masala ayniqsa dolzarb, chunki maktabgacha ta'lim pedagoglarining raqamli savodxonligi hali ham yetarli darajada emasligini sohaviy hujjatlar va ilmiy tahlillar ko'rsatmoqda^[2].

Ikkinchidan, innovatsion texnologiyalar ekologik tarbiyada turli funksional rollarni bajarishi mumkin: kognitiv (bilim berish), emotsional (tabiatga nisbatan munosabat va his-tuyg'ularni shakllantirish) hamda motivatsion (ekologik xulq-atvorni rag'batlantirish)^[8]. Kognitiv jihatdan multimedia resurslari va interaktiv animatsiyalar bolalarga abstraksiyani talab qiladigan ekologik jarayonlarni – fotosintez, suv aylanishi, oziq-ovqat zanjiri kabi tushunchalarni – ko'rgazmali tarzda tushunish imkonini beradi. Emotsional jihatdan hayvonot dunyosi, o'rmon yoki dengiz ekotizimlari haqidagi immersiv virtual reallik kontenti bolaning empatiyasini rivojlantiradi va tabiat obyektlarini himoya qilish istagini uyg'otadi^[9]. Motivatsion jihatdan esa gamifikatsiya usullarida – ekologik kvest o'yinlari, virtual o'simlik parvarishi, "Yashil qo'llar" kabi raqamli loyihalarda – bolada ijobiy xulq-atvorni mustahkamlovchi mukofot tizimlari qo'llaniladi. Bu uch funktsiya bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning barchasi bir vaqtning o'zida hisobga olingan holda loyihalashtirilgan o'quv dasturi eng yuqori natijalarga erishish imkonini beradi.

Uchinchidan, maktabgacha yoshning o'ziga xos psixologik xususiyatlari – abstrakt tafakkurning hali to'liq rivojlanmaganligi, o'yin faoliyatining ustuvor o'rni, emotsional ta'sirchanlik va qisqa muddatli diqqat – ekologik tarbiyada qo'llaniladigan texnologik yechimlarni tanlashda hal qiluvchi mezon bo'lishi kerak^[3]. Bu xususiyatlarga mos keladigan texnologik formatlar – qisqa animatsion hikoyalar, interaktiv rasm chizish ilovalari, tovush va vizual elementlar bilan boyitilgan kitoblar, oddiy ekologik mini-o'yinlar – murakkab virtual reallik qurilmalariga nisbatan maktabgacha ta'limda ko'proq qo'llanilishi maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, adabiyotlar tahlili shuni ham ko'rsatadiki, ekologik tarbiyaning eng yuqori samaradorligi texnologik vositalar tabiat bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatlari – masalan, bog'cha hududi, shahar parki yoki yashil burchaklar – bilan uyg'unlashtirilganida kuzatiladi^[10]. Binobarin, innovatsion texnologiyalar haqiqiy tabiat muhitini almashtirishga emas, balki uni tushunish va qadrlashga xizmat qiladigan ko'prik vazifasini bajarishi kerak.

XULOSA

Maktabgacha ta'limda ekologik tarbiyaning innovatsion texnologiyalar vositasida amalga oshirilishi zamonaviy pedagogika oldidagi muhim va istiqbolli yo'nalish hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalar, multimedia kontenti, interaktiv ilovalar va gamifikatsiya usullari maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik bilim, munosabat va xulq-atvorni shakllantirishda samarali pedagogik vosita bo'la oladi, biroq faqat maqsadli, psixologik jihatdan asoslangan hamda o'qituvchi va ota-onalarning faol ishtirokini nazarda tutuvchi tizim doirasida. Ekologik tarbiyaning texnologik vositalar bilan uyg'unlashuvi milliy kontekstni – o'zbek bolalarining hayot muhiti, mahalliy ekologik muammolar va madaniy qadriyatlarni – hisobga olgan holda qurilishi zarur.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim muassasalarida ushbu yo'nalishni rivojlantirish uchun pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish, innovatsion ekologik ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ota-onalarni jarayonga jalb qilish ustuvor vazifalar sifatida belgilanishi kerak. Ekologik inqiroz sharoitida tabiatga ongli munosabatni erta yoshdan shakllantirish nafaqat ta'limiy, balki chuqur ijtimoiy mas'uliyatni ham anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO Publishing, 2017. – 68 p.
2. O'zbekiston Respublikasi. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi Qonun. – Toshkent, 2019. – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2019, № 37, 585-modda.
3. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей. – Москва: Академия, 2002. – 336 с.
4. Wals A. E. J. (Ed.). Social Learning: Towards a Sustainable World. – Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2007. – 585 p.
5. Plowman L., McPake J. Seven Myths about Young Children and Technology // Childhood Education. – 2013. – Vol. 89. – № 1. – P. 27-33.
6. Yelland N., Kilderry A. Becoming Numerate with Technologies in the Twenty-First Century // International Journal of Early Years Education. – 2010. – Vol. 18. – № 2. – P. 91-106.
7. Комарова Т. С., Комарова И. И., Туликов А. В. Информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании. – Москва: Мозаика-Синтез, 2011. – 128 с.
8. Ksenya M., Alekseeva I. Gamification as a Tool for Environmental Education in Preschool Institutions // European Journal of Educational Research. – 2020. – Vol. 9. – № 3. – P. 1209-1220.
9. Immordino-Yang M. H., Damasio A. We Feel, Therefore We Learn: The Relevance of Affective and Social Neuroscience to Education // Mind, Brain, and Education. – 2007. – Vol. 1. – № 1. – P. 3-10.
10. Fjortoft I. The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children // Early Childhood Education Journal. – 2001. – Vol. 29. – № 2. – P. 111-117.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.